

A high-altitude mountain landscape featuring a climber in a red jacket and dark pants ascending a snowfield. The climber is positioned in the lower right quadrant, leaving tracks in the snow. The background consists of jagged, snow-covered mountain peaks under a clear blue sky with some light clouds. A dark blue rectangular box is overlaid on the upper left and center of the image, containing the title and author information.

MYRA DE ROOY

CHAMLANG

*De eerste Nederlandse
vrouwenexpeditie*

DATO

Myra de Rooy
CHAMLANG
*De eerste Nederlandse
vrouwenexpeditie*

DATO

Inhoud

Woord vooraf

6

Proloog

8

De tocht vooraf

Een wild plan 13 | Teamgeest 18 | Witte vogel 30
Sponsorperikelen: wie gaat dat betalen? 36 | Mediacircus 46

Op weg

58

De berg

132

De weg terug

264

Thuiskomst

278

Terugkeer

296

Woord van dank

302

Woord vooraf

Vanaf de zijlijn mocht ik in 1988 meeleven met een opmerkelijke sportprestatie. Zes jonge vrouwen benaderden mij in de aanloopfase van de eerste Nederlandse vrouwenexpeditie met de vraag of ik in hun Comité van Aanbeveling wilde plaatsnemen. Dat deed ik graag! In die hoedanigheid volgde ik hen, voor zover mogelijk, op de voet. Ik genoot via de media en persoonlijke contacten van hun unieke en avontuurlijke klimtocht, die een belangrijke ontwikkeling in de Nederlandse klimgeschiedenis markeert.

Uit eigen ervaring weet ik dat een sporter een voorbeeldfunctie heeft, ook – of misschien juist – in het gewone leven. Dat geldt zeker voor de vrouwen-sport. De bergsport werd jarenlang gedomineerd door sterke en stoere mannen en het was daarom des te meer een topprestatie dat een kleine groep vrouwen op eigen kracht en zonder hulp van Sherpa's of andere klimmers een gevaarlijke berg in het Himalaya-gebergte beklom.

Tijdens de Olympische Spelen in Rome (1960) en in Tokio (1964) streed ik in het water tegen mijn medezwemsters om een plaats op het erepodium. Mijn Olympische medailles won ik evenwel als lid van een team. Bij de Chamlang-expeditie ging het naast de individuele prestatie vooral om de gezamenlijke uitdaging en het bereiken van het gezamenlijke doel als team. Dat maakt het juist zo bijzonder, vind ik.

In boeken over klimexpedities ligt de focus veelal op het bereiken van het hoogste punt. De persoonlijke drijfveren en emoties van bergbeklimmers zijn vaak onderbelicht. Dat geldt zeker voor wat klimmers naderhand in het maatschappelijk leven en in de bergen nog ondernemen. Myra de Rooy neemt de lezer mee tijdens hun fascinerend klimavontuur én zij kijkt verder dan het bereiken van een bergtop.

Door de beklimming in een breder perspectief te plaatsen en te verbinden met het heden krijgen we een unieke inkijk in wat een klimmer ertoe drijft om haar of zijn leven te wagen en hoe het is om grenzen te verleggen. Je wordt de klimwereld ingezogen en je ondergaat de felle emotie dat er meer verbintenis is dan slechts via een klimtouw. Je leert elkaar kennen zonder vernis, op ontblote zenuwen, vaak de basis voor een vriendschap voor het leven. Ik ben blij dat in woord en beeld het fascinerende verhaal van de eerste Nederlandse vrouwenexpeditie nu voor een breed publiek beschikbaar is. Daarnaast komen de Nepalese natuur en cultuur rijkelijk aan bod.

Ik heb bewondering voor wat dit expeditieteam heeft bereikt. Petje af! En ik raad iedereen, man of vrouw, klimmer of leunstoelreiziger, aan om dit inspirerende en persoonlijke verslag te lezen. Kortom: een absolute aanrader.

Erica Terpstra

De tocht vooraf

Een wild plan

Waar begint mijn Chamlang-verhaal? Waarschijnlijk in Paklenica in Kroatië.

Toch moet ik nog een stap verder terug in de tijd. Wanneer iemand mij vraagt waarom ik eigenlijk ben gaan klimmen, betrap ik mezelf op een glimlach. Die vraag voelt als ‘waarom adem ik?’ en ‘waarom ben ik gaan lopen?’. Het antwoord dat ik meestal geef, is het makkelijkste.

‘Via mijn ouders kwam ik als peuter met de bergen in aanraking. Zelfs vóór die tijd was ik er al. Mijn moeder Isolde was zwanger van mij toen ze samen met mijn vader Jan de op een na hoogste berg van Oostenrijk, de Wildspitze, beklom. Bergliefde met de paplepel ingegoten.’

Toen ik zeven maanden was, namen mijn ouders me voor het eerst mee naar Zwitserland. Met een baby van hut tot hut is niet praktisch, daarom leidde mijn vader die reis pittige dagtochten vanuit een bergpension in Adelboden. Mijn moeder bracht de dagen met mij door. Waar het terrein te zwaar was voor een kinderwagen werd ik in een draagdoek op haar rug vervoerd. Tijdens latere, door mij bewust meegemaakte gezinsvakanties, stapte ik zelf rond in de natuur tijdens huttentochten in de Alpen en wandelingen in Scandinavië. We maakten wekenlange zwerftochten door Europa met onze rode Volkswagen Kever en later met een vw-campingbus. Altijd was er naast ruimte voor cultuur plaats voor wandelen in de wildernis en spelen op rotsen. Ik deelde de liefde voor de bergen met mijn ouders en mijn zus.

Bergwandelen ging over in bergen beklimmen. Tijdens mijn eerste klimweekend met de *Utrechtse Studenten Alpen Club* najaar 1979 verrees in het bos boven een rotsmassief, vlak bij het Belgische dorp Sy, illegaal een klein tentenkamp. De ervaren ‘voorklimmers’, die het beginnersweekend leidden, vertelden rond een kampvuur spookverhalen én sterke verhalen over hun klimprestaties. Een van hen pochte hoe hij tijdens een eerder weekend een huilende beginneling, een studente, aan een touw naar boven had gesleept. ‘Ze is daarna nóóit meer meegegaan,’ eindigde hij spottend. Ik zweeg, maar dacht: ‘Dat zullen we nog weleens zien.’

De volgende ochtend werd ik na een stevig ontbijt onderaan de rotsen aan een touw gebonden. Mijn voorklimmer klom soepel omhoog. Hij bevestigde het klimtouw onderweg met *schlinges* en *karabiners* aan de haken in de rots. Boven maakte hij zichzelf vast. Pas daarna mocht ik, veilig en gezekerd aan een strak touw, via de rotsen naar boven klauteren.

Als student geologie registreerde ik in eerste instantie een kalksteenwand die naast de rivier de Ourthe oprees. Daarna nam mijn lichaam het over. De vingers van mijn rechterhand plaatste ik zorgvuldig in een spleet. Ik speurde naar een volgend houvast voor de linkerhand. De wereld werd teruggebracht tot een paar vierkante meters. Niet te veel focussen op het doel, maar concentratie tijdens het proces, zodat er geen ruimte meer was voor storende gedachten.

Mijn rechtervoet plaatste ik op een vlak uitsteeksel en de linkervoet belandde nog een stukje hoger in de wand. Los van de grond, op weg naar de hemel. Klimmen als een soort meditatie, in een vloeiende beweging het evenwicht zoeken tussen kracht en souplesse. Af en toe rust en speuren naar de volgende stap of greep. Na dit eerste klimweekend wist ik het. Dit smaakt naar meer: ik was verkocht! Het verleggen van grenzen leidt tot grenzeloos genieten.

Niet alleen de 'klimtuinen' van onze zuiderburen trokken mij aan. Ook de Alpen ... Sneeuw, rots, ijs en lonkende bergtoppen vormden het decor tijdens klimcursussen. Een groots berglandschap, waarin een mens zich nietig kan voelen.

In die tijd stonden er nog geen klimmuren in ons vlakke land. Klimmen dat leerde je buiten en het waren vooral mannen die zich daartoe aangetrokken voelden. Boks als vrouw maar eens tegen dat stoere-mannenimago op. We waren overduidelijk in de minderheid. Het maakte me niet uit. Voor mij was er geen verschil of ik met een man of vrouw het touw deelde. Net zo leuk. Van naklimmer werd ik aspirant voorklimmer en na een klimexamen mocht ik ook met beginners op stap. Het uitdagendste was met een gelijkwaardige klimpartner, om en om voorop. De gekozen routes werden moeilijker en de verantwoordelijkheid werd gedeeld.

Geneeskundestudent Nina Weiss was vaak mijn klimmaatje. We waren aan elkaar gewaagd. In de Wilder Kaiser klommen wij samen een 'klassieker' in solide rots, zo'n 250 meter hoog – de Fleischbank zuid-oostwand. *Genussklettere*i, precies moeilijk genoeg om uitdagend te zijn. Tot onze verbazing werden we ingehaald door een soloklimmer. Voor een alpiene *Einzelgänger* kan een vergissing eindigen met de dood. Hij op zijn beurt leek nog meer verrast: '*Zwei Mädchen!*' Toen hij ons passeerde vroeg hij terloops waar onze gids was.

Ik leerde naast Nina nog een goeie rotsklimster kennen: Janka van Leeuwen. Zij organiseerde samen met een klimvriendin een aantal vrouwenklimweekenden in de Ardennen. Haar ervaring was dat in veel gemengde klimcordées de mannelijke helft op kop klimt – en vaak de betere klimmer is. Neemt de moeilijkheidsgraad van een route toe dan gaat een man maar al te graag voorop. Door die ingesleten gewoonte ontbrak bij veel vrouwelijke voorklimmers de stimulans tot het verleggen van grenzen. Met een vrouwenklimweekend wilde Janka deze vanzelfsprekendheid doorbreken. De animo was groot. Dertig vrouwen, van complete leek tot *crack*, verspreidden zich overdag over de rotsen van Freyr in de buurt van Namen. De uiteenlopende ervaringen werden op het eind van de dag op het terras van klimcafé Le Chamonix bij een koud pilske of een *chocolat chaud* uitgewisseld. 'Het is echt heel anders om alleen met vrouwen te klimmen, stimulerend.' 'Ik klim toch liever met een man.' 'Je krijgt als je met een man klimt vaak ondersteunende woorden en soms handen onder voeten en billen.'

Een touwgroep kreeg, toen het ging schemeren, ongevraagd een touw van

boven toegeworpen. De Belgische klimmers dachten dat de ‘madammekes’ wel wat hulp konden gebruiken. Dat werd verontwaardigd afslagen.

Inspiratie
[Joegoslavië voorjaar 1987]

Paklenica – niet ver van de Adriatische Zee. Een mekka voor rotsklimmers, een walhalla voor de klimfanaat. In ravijnen en kalksteenwanden waar gieren en adelaars nestelen, bewegen door touwen verbonden vrouwen zich richting de wolkeloze Kroatische hemel. Verschillende talen schallen door de kloof: ‘*bloque, stand, ik kom, relais, off belay, nachkommen, mou, touw uit, climb*’. Geheimtaal voor leken. Wie de internationale klimcommando’s niet onder de knie heeft, kan uit lichaamstaal ook veel opmaken. Onder een van de klimroutes staat een gedreven matrone tegen twee landgenotes te brullen in een Oost-Europese taal. Haar kreten zijn overduidelijk: ‘Omhoog!’

Wij, drie laaglanders kijken verlekkerd naar alle rotsacrobaten. Stonden we hier beroepsmatig dan zou Janka als docente dramatische vorming en beweging deze vrouwen misschien zien als verticale danskunstenaars, die zich met elegante arm- en beenkracht omhoog bewegen. Maakt juriste bij Rijkswaterstaat Frederike zich hier druk om de milieu-impact van al dat klimvolk in dit ruige natuurgebied? Ik zou me als geoloog vooral aan de karstverschijnselen kunnen vergapen, aan de eroderende kracht van water die kalk heeft opgelost. Wij kijken echter met dezelfde passie naar de rotsen. Hier gaat ons hart sneller van kloppen. Onze blik richt zich op ‘de beste lijn’ die naar de top van het rotsplateau leidt. Zie ik daar haken glinsteren in de wand? We voelen met onze vingers de ruwheid van de rots. We testen onze ‘wrijvingschoentjes’. Het stroeve rubber van de zool zorgt zelfs op gladde steen voor grip. De erosie sleet verticale richels, grillige gaten en scherpe randen uit. Die kunnen houvast bieden, daar kunnen we ons aan optrekken of op staan.

Janka ontmoette ik tijdens de vrouwenklimweekenden in de Ardennen. Frederike Bloemers ken ik nog van de Utrechtse studentenalpenclub. Zij was al een aantal jaren lid, toen ik in 1979 mijn eerste schreden in de Belgische klimrotsen zette.

We hebben ons aangemeld voor de jaarlijkse vrouwenklimbijeenkomst van *Rendez-vous Hautes Montagnes*, een door Zwitserse vrouwen opgerichte internationale organisatie van vrouwelijke alpinisten. Deze organisatie overschrijdt politieke en ideologische grenzen. Samen klimmen is het doel en nieuwe vriendschappen sluiten. Voorwaarde om mee te doen: zelfstandig kunnen klimmen. Overdag leven we ons in Paklenica uit in de ruwe kalkrotsen. Het klimniveau van de deelnemers uit de verschillende Europese berg-

Op weg

Gerda loopt ons 'heldhaftige bungelen' aan de Utrechtse Domtoren mis. Op 20 maart vertrekt ze alvast naar Kathmandu, twee weken eerder dan de rest, om ter plekke de laatste dingen te regelen. Wij zwaaien haar uitbundig uit. Ze lijkt echter al een onzichtbare grens te hebben overschreden en verdwijnt zonder naar ons om te kijken met zevenmijls-stappen door de douane.

In de Nepalese hoofdstad houdt onze kwartiermaakster zich bezig met formaliteiten als de trekkingpermit en onze klimpermit. Alleen met deze, door een stroperig werkende overheid afgegeven documenten mogen we aan onze tocht beginnen. Gerda maakt afspraken over de communicatie en informeert voorzichtig of walkietalkies toegestaan zijn. Ook aanvullende etensinkopen staan op haar takenlijst en ze meldt: 'Blikjes vis kosten hier f 5,- per stuk. Neem dus maar in je handbagage mee (Dirk v.d. Broek f 0,99).'

Een deel van de plastic Curver bagagetonnen is al eerder per vliegtuig verzonden. In haar brief beschrijft Gerda dat er jam heeft gelekt in een ton. Ze waarschuwt verder dat onze walkietalkies hier verboden zijn, die gaan we dus smokkelen, net zoals we met het gas voor onze branders doen. Die gasblikjes hebben een speciaal mengsel butaan en propaan, want de normale vulling werkt niet goed op hoogte en bij extreme kou. De Nepalese douane-beambten functioneren ook niet goed. Van de tonnen die met Gerda meevlogen is er slechts eentje geopend en het doorzoeken is bij haar ondergoed gestaakt.

Wat is de essentie?

[Amsterdam 2016]

De boodschap die Gerda vanuit Kathmandu zond, is een tastbaar bewijs van de gebrekkige communicatiemiddelen waar wij het mee moesten doen. Geen vliegensvlug e-mailbericht, maar een envelop met postzegel zorgde er per luchtpost voor dat in onze handbagage dingen werden vervoerd die in het huidige 'terrorismetijdperk' als wapens bestempeld worden. Naast blikjes tonijn een ijsbijl? Geen probleem. Ook de illegale gascartouches in de ruimbagage van het vliegtuig kwamen veilig in Nepal aan.

Vanuit Kathmandu was contact nog mogelijk, per post, telex of telefoon. Daarna konden we alleen via ingesproken cassettebandjes en handgeschreven woorden nieuws naar buiten brengen, gedragen door onze *mailrunner*. Dagenlang was hij te voet en per bus onderweg voordat ons nieuws de Nepalese hoofdstad bereikte. Tegenwoordig is er bij expedities soms zelfs een

internetverbinding in het Basiskamp. Handig om het laatste weerbericht te checken. Via een satelliettelefoon is zelfs contact met het thuisfront mogelijk. Veel klimmers kennen het verhaal van de 36-jarige Nieuw-Zeelandse klimmer Rob Hall. Hij zat in 1996 tijdens een vliegende storm hoog op de Mount Everest, met bevriezingen aan handen en voeten. Per satelliettelefoon belde hij zijn zwangere vrouw om afscheid te nemen. Tijdens dat laatste contact verzekerde Hall haar dat hij redelijk comfortabel was. 'Slaap lekker mijn liefste. Maak je niet te veel zorgen'. Kort daarna overleed hij.

Tijdens onze expeditie hield ik een reisverslag bij. Het is een kleinood dat ik nu koester. In het verslag was plaats voor meer dan de klim alleen: bespiegelingen, twijfels en irritaties, en andere emoties die ik met niemand, ook niet met Hans, deelde.

Ik sla het ringbandnotitieboekje op een willekeurige pagina open en wordt meegezogen door de dagboekwoorden.

'Zorgvuldig prik ik met mijn skistokken om te kijken of de sneeuw hard genoeg is. Plotseling zak ik tot mijn knieën in een door sneeuw en een dunne ijslaag afgedekt meertje. In een reflex laat ik me achterover vallen in de vaste sneeuw, maar kan door het gewicht op mijn rug niet op eigen kracht uit het water klimmen. Mijn voeten voelen geen bodem om op af te zetten.'

Het is of deze paar regels mij antwoord geven op een vraag die een vriendin mij stelde. 'Wat is de essentie van het boek dat je wilt schrijven? Waarom zou iemand dit willen lezen?' Ik mompelde iets als dat we de eerste vrouwen-expeditie in Nederland waren. Er ligt mooi materiaal en het is zonde als daar niets mee gebeurt.'

Het gaat echter dieper. In mijn boekenkast staan klimboeken in het gelid. Vele daarvan overstijgen niet het niveau van een klassiek heldenepos. Strijd, een gevecht en als apotheose: de top. Ik moet toegeven het zijn *pageturners* want ik wil weten of het doel bereikt wordt, maar na het lezen van de laatste pagina zakken de meeste lotgevallen van deze alpinisten weg in mijn geheugen. Slechts weinig boeken zijn echte pareltjes, die een inkijk geven in de psyche van de klimmer. Ik weet niet of het mij gaat lukken om het balanceren tussen angst en euforie, tussen diepe dalen en hoge toppen over te brengen. Weinig schrijvende klimmers blikken vanuit het heden terug en kijken naar wat er daarna met hen gebeurde. Hoe het hun latere leven heeft beïnvloed en nog altijd doorwerkt. Dat geldt voor mijzelf en waarschijnlijk ook voor mijn klimmaatjes.

Ik heb nooit aan Gerda gevraagd wat ze dacht toen ze mij plotsklaps in een ijskoud gletsjerbad zag wegglijden. Ze handelde adequaat door razendsnel mijn rugzak van mijn rug te rukken. Met dat extra gewicht op mijn lijf had ze me vast niet uit het water kunnen halen. Wat als ik dieper weggezonden was, zouden mijn kleren zich volgezogen hebben met het ijzige vocht. Was ik dan verdwenen in een blauwe dodelijke poel?

Wij gingen na het voorval over tot de orde van de dag. Ik goot mijn volge-

lopen bergschoenen leeg en trok met trillende handen droge sokken aan. Bewegen was de enige mogelijkheid om mijn voeten warm te krijgen en bevriezing te voorkomen. In mijn klimverslag lees ik: 'Voor vertrek peil ik met mijn stok hoe diep het meer is, maar ik kan de bodem niet raken. Niet te lang denken wat de gevolgen hadden kunnen zijn.' En juist daar wil ik verder gaan. Een dergelijke ervaring gaat je niet in de koude kleren zitten. Tijdens mijn speurtocht naar de beklimming van de Chamlang hoop ik bij een laag te belanden waar ik vrijwel nooit over hoor: wat er gebeurt er met iemand in de bergen. Wanneer je terugkomt van een expeditie ben je veranderd: kilo's lichter, maar vooral een ervaring rijker. We zijn veranderd en ondergingen een metamorfose. Een aantal pagina's terugbladeren in mijn verslag en mijn oog valt op: 'Het gesteente onderweg is al een paar dagen een gneis. Soms geband, soms met veldspaatogen. Veel granaten, geplooid kwartsaders, kwartsaggregaten met zwarte amfibolen langs de rand'. Tijdens de tocht droeg ik mijn geologische kennis in mijn hoofd mee. Ik herinner me niet meer of ik mijn klimmaatjes toen vertelde dat die gneizen tijdens de gebergtevorming door metamorfose diep in de aardkorst onder extreme druk en hoge temperatuur gevormd werden. Ik weet wel dat ik toen minder ervaring had met de 'mense-lijke hogedrukketel' waarin klimmers zich tijdens een beklimming kunnen bevinden. Ook daar vindt interactie plaats, op verheven hoogte en bij overmatige koude kan het knallen. Groepsprocessen verlopen niet altijd soepel. Wat betekent het om twee maanden dicht op elkaar gepakt te zitten? Om met alleen vrouwen onderweg te zijn? Elkaars leven in handen te houden. Ik weet dat nu, maar aarzel of ik alles kan vertellen en wil doorgeven. Misschien ben ik dingen vergeten. Het is lastig, want het verhaal dat ik toon is mijn versie. De dagboek aantekeningen vormen daarbij een leidraad. Een chronologisch houvast, dat plaats biedt aan reflecteren, aan terug-, rond- en vooruitkijken. Een springplank, maar vooral een sprong in het diepe. Ik pak nogmaals mijn reisjournaal en begin op de eerste pagina te lezen.

Een vrouw van deze tijd
[Dinsdag 29 maart 1988]

Zondag eindelijk richting Nepal! Natuurlijk had ik eerder met mijn expeditie-dagboek moeten beginnen, in plaats van losse aantekeningen en het bewaren van krantenartikelen. Een expeditie start niet vlak voor vertrek. Lang daarvoor waren er al bergen werk te verzetten. Na de geboorte van ons klimplan moesten we trainen, maar bovenal onszelf 'verkopen' – zelfs voor de eerste stap op onze berg en zonder de zekerheid of de tocht succesvol verloopt. We maakten ons verhaal smeug en klopten het op als schuim, met als droombestemming de besneeuwde top. Het resultaat is dat de televisie, radio en kran-

gedacht?”, terwijl ik zelf meer ad hoc reageerde. Haar analytisch vermogen was een onmisbare kwaliteit.’

Ik mag het dagboek van Frederike lenen. Een waardevolle aanvulling op mijn eigen aantekeningen. Op de eerste bladzijde stuit ik meteen al op een mogelijk leiderschapsconflict. Praktische Gerda heeft in de periode dat wij nog in Nederland waren in de Nepalese hoofdstad al uitgebreid met de Sherpa’s samengewerkt. Dat gaat haar zichtbaar goed af en de eerste dag dat we met z’n zessen zijn, stelt Janka onmiddellijk voor dat Gerda tijdens de trekking de centrale contactpersoon met Sangye, de baas van het Sherpa-team, moet zijn. Dat zit Frederike dwars en in een warme slapeloze nacht piekert ze. Ik sliep op het grasveld van het Summit Hotel met Frederike in dezelfde tent. Ze nam Annet en mij in vertrouwen en kreeg onze steun. Frederike en Gerda gingen in conclaaf en Frederike was opgelucht dat ze het niet hard hoefde te spelen. Beiden vonden het een prima idee om Gerda als co-leider en tolk te laten optreden en Frederike als de echte leider. Het was een belangrijk advies dat we van Herman Plugge, een van onze leden van het comité van aanbeveling, kregen: ‘Voor de Sherpa’s één aanspreekpunt en geen ruzie onderling met hen erbij.’ En hij kon het weten als expeditieleider van een Nederlandse Mount Everest expeditie.

Wij losten het sluimerende ongenoegen op boven door Gerda gekochte croissants en lekkere broodjes, die goed pasten bij de door Frederike meegebrachte Hollandse kaas. Iedereen was tevreden. Ik lees ook in haar verslag: ‘veel paaseitjes gegeten’ en ‘een duik in het zwembad werkte verfrissend’. De rest van de dag werd vooral gevuld met hard werken, zoals allerlei laatste inpakklussen die we samen volbrachten voordat we ons zusterlijk in ‘lepel-tje-lepeltje-houding’ in het bakje bovenop de vrachtwagencabine konden vlijen. Flinke inspanning en een gezamenlijk doel verbreedert.

In haar dagboek lees ik ook Frederike’s versie over het kampplaatsconflict. ‘Vlak voor Khandbari zag ik – ik liep voorop – twee dragers en *mailrunner* en hulpje Gyaltzen staan en hogerop drie dragers. Ze zeiden hier te willen kamperen. Ik besloot meteen dat het te vroeg was, want ik had met Sangye afgesproken vlak ná Khandbari. De andere vijf sputterden tegen, twijfelden, waardoor ik nogal fel zei dat discussie uitgesloten was. Ik was als de dood dat een weifelhouding van ons door de *porters* misbruikt zou worden. Inderdaad liepen we door, maar het werd laat [...] Tijdens het eten even over mijn gedrag begonnen, want het zat me dwars. [...] de anderen vielen me toch bij toen ik me kwetsbaar opstelde.’

Met Frederike’s verslag naast me denk ik dat de kracht van onze groep er gedeeltelijk in school dat we ons kwetsbaar durfden op te stellen. Tonen dat je niet van steen bent, is geen zwakte, het geeft juist blijk van sterkte. Dat gold zowel voor de gekozen leider als voor ieder van ons en dat zou ons op de berg ten goede komen.

6 Het eerste deel van de trektocht voert langs dorpen met exotische namen [p. 75]

7 Waar bruggen ontbreken, gaan de schoenen uit [p. 77]

24 Uitzoeken en sorteren van het materiaal na aankomst in het Basiskamp [p. 135]

25 Ons 'dorpje' in de middle of nowhere, rechts de ontgankelijke ijsval van de Barun-gletsjer [p. 129]

De berg

Ruim 7.000 kilometer reizen om een meer dan 7.000 meter hoge berg te beklimmen. Uit mijn dagboek maak ik op dat ik de eerste ochtend in het Basis-kamp na het openritsen van mijn tent slechts tegen een witte wereld aankeek.

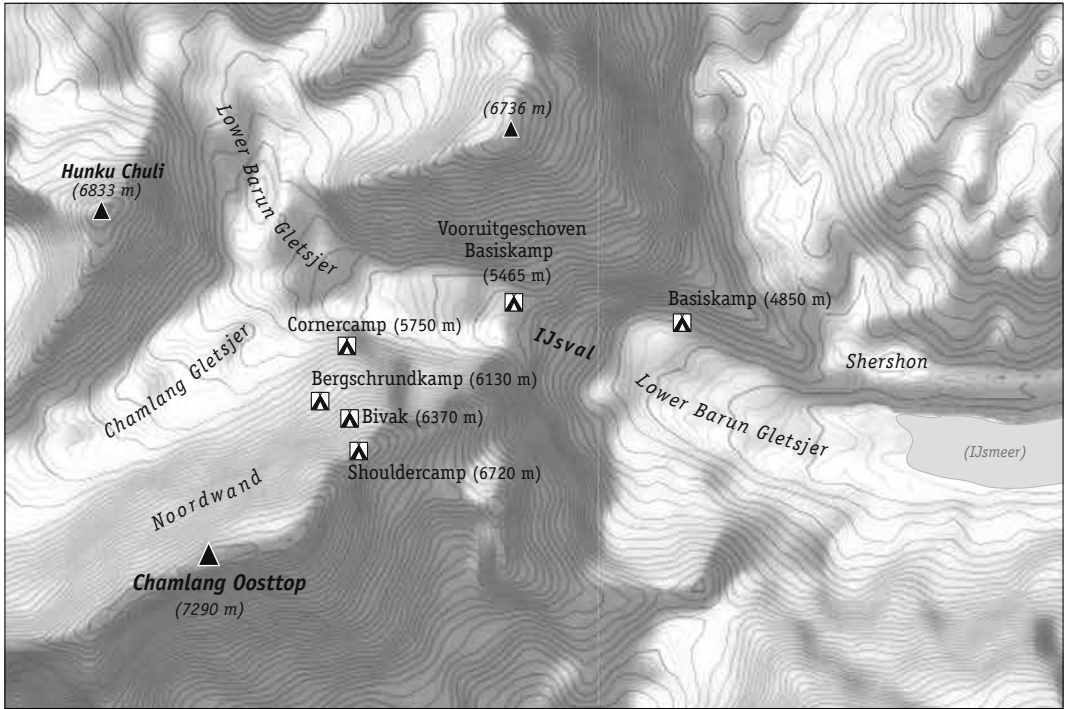
Ook zonder berg in zicht voelde de Chamlang nabij. De periode van wandelen werd met het vertrek van de dragers afgesloten. De echte klim ving aan, naast zorgvuldig de voeten plaatsen werd nu ook armen- en handenwerk belangrijk.

De beginfase in een Basiskamp is geen periode van afwachten en relaxen. Het sorteren van het materiaal is een fundamentele klus en de eerste verkenningen vinden plaats. Dat dient wel rustig te gebeuren, want het 'hoogteziektespook' hangt boven iedere klimmer. Hoe verder een berg het hemelgewelf in reikt, des te ijler is de lucht. Doordat er minder zuurstofmoleculen per liter lucht beschikbaar zijn, neemt de hoeveelheid zuurstof die per ademhaling door het lichaam kan worden opgenomen af. Acclimatiseren is cruciaal om op hoogte te functioneren en daarom is de 'jojo-techniek', met meerdere kampen, zo essentieel.

Ik kom een krantenartikel tegen van ruim voor ons vertrek. In de *NRC* beantwoordt Annet onder de kop 'Ik zou geen tenen laten vallen voor het halen van een top' tien vragen. In het voorjaar van 1987 vergezelde ze Bart Vos naar de Cho Oyu in Tibet. Zij vertelt dat op die achtduizender ook een Oostenrijkse commerciële expeditie actief was. Dat is een soort reisbureau-formule, waarbij klimmers elkaar vooraf nauwelijks zien en veelal elkaars capaciteiten onvoldoende kennen. Soms weet een deelnemer in het Basis-kamp nog niet waar zijn geleende uitrusting eigenlijk voor dient. Vaak is het 'ieder voor zich en God voor ons allen', want de droomwens van elk individu is om de kostbare investering te verzilveren door met twee voeten op het hoogste punt te staan. Daarbij worden ze geholpen door westerse en lokale gidsen, die de route prepareren, en door dragers die als koelies kilo's materiaal naar boven torsen. Het lijkt mij niets om met onbekende klimpartners zo'n groots en onzeker project in te stappen. Het is vooral gevaarlijk als klimmers hoogteziekte krijgen en anderen, verblind door topambities, elkaar slechts matig in de gaten houden. En wat de inzet van gidsen en dragers betreft: op de Chamlang sjouwden we zelf en zochten we onze eigen weg.

In het krantenartikel vertelt Annet hoe ze één van de Oostenrijkers onderzocht. 'Hij deed zo vreemd, daar heb ik nog naar gekeken. Die man zat drie dagen alleen maar in zijn tent en keek door een spleetje naar buiten. Later vertelde hij dat hij allemaal rare dingen had gezien en gehoord. Er zaten volgens hem mensen in zijn tent die op dat moment thuis in Oostenrijk waren. Hallucinaties komen vrij veel voor in de bergen. Dat is gevaarlijk.'

Zelf deed ik tijdens mijn klimvakantie met Nina in Peru in 1984 ervaring

Op de achtergrond de noordwand van de Chamlang

met lichte hoogteziekte op. Dat uitte zich bij mij door misselijkheid en overgeven.

Tijdens een expeditie kan hoogteziekte funest zijn en zelfs fataal. Op hoogte slapen klimmers minder diep. Hyperventileren is mogelijk, waardoor af en toe ademhalingsstilstand optreedt. Het aantal bloedcellen neemt toe. Dikker bloed stroomt minder makkelijk door de bloedvaten, waardoor het moeilijker is om zuurstof te vervoeren. Het geeft kans op stolsels die in de longen of hersenen terecht kunnen komen. Dat is levensgevaarlijk. Oedeem met vocht-ophopingen rond de ogen en in de handen en voeten is mogelijk, maar gevaarlijker is vooral dat oedeem in een paar uur tijd in de hersenen en de longen kan ontstaan. Daaraan kunnen mensen overlijden.

Acclimatisatie is persoonsgebonden. Niet iedereen 'piekt' op hetzelfde moment. Het overgrote deel van klimmers heeft, als ze er voldoende tijd voor nemen, weinig problemen met toppen tot 7.000 meter. Bij hogere bergen gaan persoonlijke factoren meespelen en om het ingewikkelder te maken: het feit dat iemand eerder op grote hoogte was, vormt geen garantie dat die persoon geen last krijgt. De beste aanpak op iedere berg is: stijg geleidelijk! Perk de snelheid waarmee een klimmer hoogte wint in door ruim tijd voor de acclimatisatie te nemen. Een veilige stijgsnelheid is 300 meter per dag. Met stijgsnelheid wordt het verschil in slaaphoogte bedoeld tussen twee achter-eenvolgende dag-etappes. Omdat het gemiddeld vier tot twaalf uur duurt voor hoogteziekte zich na een stijging manifesteert, loopt iemand bij het tussentijds passeren van een bergpas geen extra risico op hoogteziekte. De mantra van elke klimmer is: 'klim hoog, slaap laag.'

Wij hadden bij acute hoogteziekte van ons Basiskamp kunnen afdalen naar de rivierbedding bij Shershon. Een andere optie die wij toepasten was 'pas op de plaats', een rustdag inbouwen en op dezelfde hoogte blijven. Mensen die gevoelig zijn voor hoogteziekte kunnen ondanks alle voorzorgen toch last krijgen.

Inwijding Basiskamp
[Maandag 18 april 1988]

Eerste nacht in het Basiskamp. Om 7.00 uur wakker. Prima geslapen. Alleen af en toe door lawinegeraas gewekt. Slaapmaatje Marjolein had door de hoogte een slechte nacht. Janka komt onherkenbaar uit haar tent gekropen. Een gezwollen gezicht en knallende koppijn. Duidelijke symptomen van hoogteziekte.

Vannacht sneeuwde het flink en bij het ontwaken dwarrelt het nog steeds wit uit de hemel. We hebben een basiskampdag, dat is niet synoniem aan een rustdag. Het wordt hard aanpoten. Alle 27 tonnen open maken, uitpakken en

38 Annet in de rotspassage waar we een haak van Doug Scott's expeditie aantreffen [p. 168]

39 Gerda en Janka klauteren naast de afgrond [p. 140]

78 Zonsondergang vanaf het bivak [p. 229]

79 Verkennen na een lange bivaknacht [p. 229]

88 Hongku Chuli [p. 238]

89 Uitzicht richting onderste deel van de Barun-gletsjer [p. 238]

94 Marjolein wast Janka's haar in het Basiskamp [p. 260]

95 Het is nu 'onze berg' [p. 263]

De weg terug

Donderend afscheidsapplaus
[Woensdag 18 mei 1988]

Een gespleten gevoel: ik wil weg én ik wil blijven. Een onzichtbaar draadje dat mij bindt en een ander, sterker, touwtje dat mij terugtrekt naar de 'beschaving'. Het kamp gaat plat, we geven het terug aan de natuur. Het laatste afval gaat in vlammen op en de smeulende resten worden met stenen afgedekt. We nemen ieder wat van de gebedsvlaggen mee, die de hele periode ons kampelement sierden. De kleuren verbleekten. Een deel van de vlaggen laten we achter. Tot ze wapperend verteren, verspreiden ze gebeden, zo is het idee. Chatter en Zimba offeren aan de goden en reciteren een boeddhistisch gebed.

Langzaam druppelt de draagploeg binnen. Het is wat onwennig, opeens zoveel mannen om ons heen. De lasten worden verdeeld. Het zijn heel wat minder dragers dan op de heenweg. De stoet manden op pootjes vertrekt en wij volgen gedwee. Ik werp nog een laatste blik op de Chamlang, waarna hij zich, net als op de dag van aankomst, achter een wolkensluier terugtrekt. Om ons heen geven onzichtbare lawines een donderend afscheidsapplaus. Hoewel ik de laatste dagen soms ongeduldig uitzat, voelt het nu vreemd om ons Basiskamp te verlaten. Het was een thuis geworden.

Onze dag begon hier meestal helder en koud, circa min twintig graden. Veel middagen brachten mist, sneeuw en storm. Boven de 6.000 meter was het 's nachts min dertig. Geen sneeuwvlokken meer die als sluipmoordenaar fluisterend kunnen vallen of een opbollende sneeuwmassa die grommend alles op zijn weg verslindt. Dat is allemaal voorbij, terwijl we afdalen gaat natte sneeuw over in regen. Gerda kocht met vooruitziende blik in Kathmandu voor ons allemaal een paraplu. Zes zwarte regenschermen op een rijtje.

We lunchen in een grot die gevormd wordt door een overhangend rotsblok met een gestapelde stenen muur er voor. Onze rugzakken staan buiten onder een paraplu te wachten, want binnen is er onvoldoende plaats. Surcha en Poon zijn rond de brander bedrijvig in de weer en wij zitten dicht op elkaar en kijken toe. Het plafond is zwart geblakerd door de vele voorgangers, die hier op een houtvuurtje een maaltijd maakten of vluchtten voor natuurgeweld. Buiten een regengordijn. Water druipt via het stenen dak langzaam de grot in en vormt een plasje bij mijn voeten.

Het dal van de Barun Khola oogt weliswaar somber, maar ondanks de regenvlagen en mistsluieren blijft de omgeving betoverend. Het is een wandeling door een mysterieus en rauw landschap. De verstilling wordt slechts doorbroken door bruisende beken, die zich bij de woeste Barun-rivier voegen, en door het gedrum van regendruppels op onze paraplu's. Toch zijn er ook droge periodes en na de lunch genieten we van uitbundig bloeiende rododendrons – rood, roze en wit, zelfs gele bloemen. In naaldbomen hangen nadruipende baardmossen treurig aan de takken. Kleurige bloemen duiken als verrassing tussen stenen op.

Onderweg glijdt een jonge drager uit en Annet buigt zich over zijn pijnlijke voet. Ze vermoedt dat hij een middenvoetsbeentje gebroken heeft. Ondanks haar gesputter dat hij geen zware last meer mag dragen, loopt de jongen door. Hij moet geld verdienen. Ik voel me er ongemakkelijk bij, maar weet niet hoe ik het kan veranderen.

Op de kampplaats ontvluchten we in de eettent het overvloedige hemelwater. Onze eigen koepeltenten, die we in de tussenkampen op de berg gebruikten, zijn ingepakt in bagagetonnen. Wij slapen de komende nachten in de tweestoktenten van het trekkingbureau, die we ook in het Basiskamp gebruikten. De ritsen hebben hun beste tijd gehad. Het tentdoek dat hogerop nog een sneeuwlaag kon weerstaan, blijkt bij een regenbui niet geheel waterdicht.

Wederzijds vertrouwen
[Amsterdam 2016]

Ik lees in mijn expeditie-aantekeningen over vocht in een lunchgrot en herinner me een klimervaring waar water en rots op een andere manier een rol speelden. Dat was enkele jaren voor de Chamlang, tijdens een klimvakantie met Nina. Zon en zeelucht, klimmen op zeeniveau én wakker worden onder kalkgesteente in een waterplas.

Met mijn vaste klimmaat liftte ik naar de Zuid-Franse badplaats Cassis. Onze zware, met klimmateriaal en drinkwaterflessen gevulde, rugzakken hesen we aan boord voor een enkeltje d'En-Vau. De motorboot voer naar een keienstrand in een baai die als mediterrane fjord de kalkkust van Les Calanques in prikt. Waar golven aan het strand likten, waadden wij naar de kant. Een door stenen omringde kuil werd onze uitvalsbasis. Bivakzakken vormden een schaduwrijk afdak boven de comfortabele slaapkuil. De zon brandde onbarmhartig. Natuurlijk drinkwater ontbrak, daarom kookten we 's avonds aardappelen in zeewater en sprongen we zuinig om met onze flessenvoorraad.

Een arena van steile kalkwanden, die gedeeltelijk met hun voeten in het azuurblauwe water stonden, vormden het klimdecor. De rotsen waren ruw door de inwerking van zoute winden, de kalk was gepokt met hobbels, gaten, barsten en spleten. Het gesteente bood wrijving voor de rubberzolen van de klimschoentjes en gaf de vingers houvast. Boven de golven traverseerden we blootvoets en hingen aan de rotsen tot onze armen verzuurden. We plonsden lachend in verkoelend water en klauterden eruit om ons opnieuw met elkaar en de rotsen te meten. Het echte klimwerk gebeurde met touwen. Enkele Franse klimmers bewogen zich met de gratie van ballerina's. Bij hen vergeleken waren wij klompdansers. Wij moesten ons meer inspannen om keer op keer op de top van het kalksteenplateau te komen, voor we aan het touw *abseilden* of via paadjes langs geurige mediterrane begroeiing terug

naar het strand slenterden. Het was een genot om te ervaren dat waar mijn ogen nieuwsgierig de wand aftastten mijn handen en voeten haast automatisch volgden, mijn lichaam meedragend naar boven.

Dat staat in schril contrast met klimmen in het hooggebergte. Daar nestelt zich tussen zien en doen vaak een extra schakel. Een pauze voor de volgende stap. Mijn genieten lag op de Chamlang meestal niet verborgen in de beweging zelf, daar gingen andere krachten spelen: zonder wilskracht was het lijf vaak niet vooruit te branden. Tijdens de expeditie was rust nodig, de beweging stopzetten om plaats te maken voor verstillig. Het indrukwekkende schouwspel scannen en bekoord worden door de natuur. De voldoening vloeide daar voort uit de geleverde inspanning, de geboekte voortgang, het betreden van onbekend terrein of wanneer er nieuwe hoogtemeters waren gemaakt. Een ander genieten dan voortbewegen over warme rots en trots voelen over de verrichtingen van mijn eigen lichaam.

Ook in het zuivere rotsklimmen, al of niet op zeeniveau, zijn er momenten dat het hoofd het signaal geeft 'pas op de plaats'. Moed verzamelen in een route, die eigenlijk net boven mijn kunnen ligt, voor ik zorgvuldig het puntje van mijn klimschoen toevertrouw aan een vingerbrede voetsteun of voordat ik me durf op te trekken aan een uitsteeksel in de rots. 'God zegen de greep,' flitst soms door mijn hoofd. Na zo'n zenuwslopende passage neemt de machine het weer over. Veerkracht en souplesse.

Toen we na de Chamlang de trektocht in omgekeerde richting volgden, en onze microkosmos gingen omruilen voor het echte leven, was ik niet ongerust dat de spirit die iedereen op de berg zo motiveerde, zou verdampen als de normale wereld dichterbij kwam. Ik wist immers uit ervaring dat ook minder heftige klimtochten, zoals in Les Calanques, beklijven. Het gevoel van nabijheid en wederzijds vertrouwen blijft. En waarschijnlijk is weinig zo levensbepalend als een expeditie. De kameraadschap en het gedeelde avontuur hebben een langdurig effect. Ons gezamenlijk succes was ook een voedingsbodemp voor nieuwe dromen.

Terwijl wij 19 mei uit het Basiskamp vertrokken, stond diezelfde dag het nieuws over onze prestatie in de kranten. De mailrunner en Charles in Kathmandu hadden hun best gedaan.

de Volkskrant 19 mei

Vrouwen bereiken top in Nepal

Utrecht – Vijf leden van de groep Nederlandse vrouwelijke bergbeklimmers hebben op 10 en 11 mei de 7.290 meter hoge top van de Chamlang in Oost-Nepal bereikt. Volgens sponsor Douwe Egberts is het voor het eerst in de geschiedenis dat deze berg door louter vrouwen is bedwongen.

Inspirerend en spannend reis- en klimavontuur. Zes Nederlandse vrouwen beklimmen, zonder hulp van Sherpa's of andere klimmers, een ruim 7.000 meter hoge bergtop in de Himalaya en zijn daarmee de eerste Nederlandse vrouwenexpeditie. Deze expeditie van 1988 was een unicum en niet zonder gevaar; onstuimig weer, lawines, gletsjerspleten, steenslag en staalhard ijs. Het verhaal krijgt diepgang en actualiteit doordat het verweven is met de kennis en inzichten van nu. Behalve om de fysieke prestatie gaat het om de interactie binnen het klimteam. Wat doet het nemen van extreme risico's en het afhankelijk zijn van elkaar met je? Is een expeditie met alleen vrouwen écht iets anders dan een gemengd- of mannenteam? Is er onderlinge empathie en saamhorigheid of blijven de deelnemers eenlingen met slechts één doel: de top?

Geoloog MYRA DE ROOY (1957) is naast schrijver en fotograaf ook bergbeklimmer. Ze maakte veel solotochten in afgelegen berggebieden in Tibet, Ladakh, Nepal en Noorwegen. Eerdere boeken van haar hand zijn *Vrouwen in Boeddha's Bergen* (2004), *Het Windpaardhuis* (2007) en *Dochters van de Bergen* (2014).

'Ik heb bewondering voor wat dit expeditieteam heeft bereikt. Petje af! En ik raad iedereen, man of vrouw, klimmer of leunstoelreiziger, aan om dit inspirerende en persoonlijke verslag te lezen. Kortom: een absolute aanrader.' *Erica Terpstra*

